

ZAMONAVIY TA'LIM SHAROITIDA MUSIQA DARSLARI ORQALI
IJTIMOIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH

Karimova Xushnavozxon G'afforjon qizi

*Qo'qon davlat universiteti "Musika nazaryasi" kafedrasida
70110601- "Musika ta'limi va san'at" yo'nalishi 1-bosqich magistranti*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirish muammosi hamda uni shakllantirishda musiqa ta'limining o'rni va pedagogik imkoniyatlari keng yoritilgan. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning jamiyatda samarali muloqot olib borishi, jamoada ishlashi, ijtimoiy rollarni to'g'ri bajarishi hamda ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini belgilovchi muhim omil sifatida tahlil etilgan. Maqolada musiqa darslarining emotsional-estetik tabiati, jamoaviy faoliyatga asoslanganligi va ijodiy yo'naltirilganligi o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalar, hamkorlik, empatiya, o'zaro hurmat va ijtimoiy faollikni shakllantirishdagi asosiy vositalardan biri ekanligi asoslab berilgan. gituvchisining pedagogik mahorati.*

"Kadrlar tayyorlash milliy dasturi", "Ta'lim to'g'risida»gi "O'zbekiston Respublikasi Qonunlari asosida milliy tajribaning taxlili va ta'lim tizimida jaxon miqqiyosidagi yutug'larga tayanib yuksak umumiy va kasb-hunar madaniyatiga, ijodiy va ijtimoiy faollikka, ijtimoiy-siyosiy hayotda mustaqil ravishda mo'ljalni to'g'ri ola bilish, istiqbol vazifalarini ilgari surish va xal etishga qodir kadrlarning yangi avlodni shakllantirishga yo'naltirishda pedagog mahorati alohida o'rin

tutadi. Milliy dasturda ko'zda tutilgandek, zamonaviy axborot texnologiyalari va mukammalashib, o'quv jarayoniga tatbiq etib kompyuterlar mukammalashib, o'quv jarayoniga tatbiq etib borilyapti.

Shuningdek, musiqa mashg'ulotlarida qo'llaniladigan interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda axborot-kommunikatsiya vositalarining ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari musiqa ta'limini to'g'ri tashkil etish orqali o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanligi, jamoada ishlash qobiliyati, muloqot madaniyati va ijtimoiy faolligi sezilarli darajada oshishini ko'rsatadi. Maqola natijalari ta'lim jarayonida musiqa darslaridan samarali foydalanish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv o'quvchilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki ularning ijtimoiy faol, mas'uliyatli va madaniyatli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, musiqa ta'limi orqali shakllangan ijtimoiy kompetensiyalar o'quvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyati va kundalik hayotida muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: *musika ta'limi, ijtimoiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy ko'nikmalar, hamkorlik faoliyati, jamoaviy ish, empatiya, ijtimoiy faollik, shaxs rivoji, estetik tarbiya, musiqiy faoliyat, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, innovatsion*

yondashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ta'lim samaradorligi, o'quv jarayoni, muloqot madaniyati, ijtimoiy moslashuv, kreativlik.

Abstract: *This article examines the issue of developing students' social competence in the context of modern education and highlights the role and pedagogical potential of music education in its formation. Social competence is analyzed as an essential factor that determines an individual's ability to communicate effectively, work collaboratively, perform social roles appropriately, and adapt to the social environment. The article substantiates that the emotional and aesthetic nature of music lessons, their collaborative basis, and creative orientation serve as key tools in developing students' communicative skills, cooperation, empathy, mutual respect, and social activity. In addition, the effectiveness of interactive methods, innovative pedagogical technologies, and information and communication tools used in music education for enhancing social competence is analyzed. The research findings indicate that the proper organization of music education significantly improves students' social adaptability, teamwork skills, communication culture, and social engagement. The results of the study contribute to the development of practical recommendations for the effective use of music lessons in the educational process.*

This approach promotes not only the acquisition of knowledge and skills but also the formation of socially active, responsible, and culturally developed individuals. Moreover, social competencies developed through music education ensure students' successful integration into their future professional activities and everyday life.

Keywords: *music education, social competence, communicative competence, social skills, collaborative activity, teamwork, empathy, social activity, personal development, aesthetic education, musical activity, interactive methods, pedagogical technologies, innovative approach, information and communication technologies, educational effectiveness, learning process, communication culture, social adaptation, creativity..*

Аннотация: *В данной статье рассматривается проблема развития социальной компетентности учащихся в условиях современного образования, а также освещается роль и педагогические возможности музыкального образования в её формировании. Социальная компетентность анализируется как важный фактор, определяющий способность личности эффективно взаимодействовать в обществе, работать в коллективе, правильно выполнять социальные роли и адаптироваться к социальной среде. В статье обосновано, что эмоционально-эстетическая природа музыкальных занятий, их коллективная направленность и творческий характер являются важными средствами формирования коммуникативных навыков, сотрудничества, эмпатии, взаимного уважения и социальной активности учащихся. Также проанализирована эффективность интерактивных методов, инновационных педагогических технологий и информационно-коммуникационных средств, применяемых в музыкальном образовании для развития социальной компетентности. Результаты исследования показывают, что правильная организация музыкального образования способствует значительному повышению социальной адаптивности*

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

учащихся, их способности работать в команде, культуры общения и социальной активности. Полученные результаты могут быть использованы для разработки практических рекомендаций по эффективному использованию музыкальных занятий в образовательном процессе. Данный подход способствует не только формированию знаний и умений, но и развитию социально активной, ответственной и культурной личности. В то же время социальные компетенции, сформированные в процессе музыкального образования, обеспечивают успешную интеграцию учащихся в будущую профессиональную деятельность и повседневную жизнь.

Ключевые слова: *музыкальное образование, социальная компетентность, коммуникативная компетентность, социальные навыки, сотрудничество, командная работа, эмпатия, социальная активность, развитие личности, эстетическое воспитание, музыкальная деятельность, интерактивные методы, педагогические технологии, инновационный подход, информационно-коммуникационные технологии, эффективность обучения, образовательный процесс, культура общения, социальная адаптация, креативность.*

Kirish: Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri – har tomonlama rivojlangan, ijtimoiy faol va raqobatbardosh shaxsni shakllantirishdan iboratdir. Bugungi kunda nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda turli hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish, samarali muloqot qilish va jamiyatda o'z o'rnini topa olish kabi ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois ijtimoiy kompetensiya zamonaviy ta'limning asosiy komponentlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning boshqalar bilan samarali muloqotga kirisha olishi, jamoada ishlay bilishi, ijtimoiy me'yor va qadriyatlarga amal qilishi hamda turli ijtimoiy vaziyatlarga moslasha olish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu kompetensiya o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonida, balki kelajakdagi kasbiy faoliyati va kundalik hayotida ham muhim ahamiyatga ega.

Mazkur jarayonda fanlararo yondashuv muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, musiqa ta'limi o'zining emotsional-estetik xususiyati, ijodiy yo'naltirilganligi va jamoaviy faoliyatga asoslanganligi bilan o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Musiqa darslari jarayonida o'quvchilar jamoa bilan ishlash, bir-birini tinglash, hamkorlikda ijod qilish, o'z fikrini ifodalash va boshqalar fikriga hurmat bilan yondashish kabi muhim ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydilar. Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim texnologiyalarining joriy etilishi musiqa ta'limining samaradorligini yanada oshirmoqda. Interfaol metodlar, innovatsion pedagogik yondashuvlar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi ortadi, ularning mustaqil fikrlash va ijtimoiy faoliyat ko'nikmalari rivojlanadi.

Shu bilan birga, hozirgi kunda umumta'lim maktablarida musiqa darslari orqali o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish masalasi yetarli darajada o'rganilmaganligi ushbu mavzuning dolzarbligini belgilaydi. Mazkur maqolaning maqsadi –

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

zamonaviy ta'lim sharoitida musiqa darslari orqali o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish va samarali usullarni aniqlashdan iborat.

Asosiy qism: Musiqa ta'limi o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Uning o'ziga xosligi shundaki, musiqa darslari nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarning hissiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, musiqa mashg'ulotlarining jamoaviy va ijodiy xarakteri o'quvchilarda ijtimoiy muhitda faol ishtirok etish ko'nikmalarini shakllantiradi. Birinchidan, jamoaviy faoliyat (xor kuylash, ansambl ijrosi, guruh bilan musiqiy mashqlar) o'quvchilarda hamkorlik va o'zaro mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Masalan, xor mashg'ulotlarida har bir o'quvchi umumiy ijroning bir qismi sifatida o'z vazifasini bajaradi. Bu jarayonda ular bir-birini tinglash, umumiy ritm va ohangga moslashish, intizomli bo'lish kabi muhim ijtimoiy ko'nikmalarni egallaydilar.

Ikkinchidan, musiqa darslarida qo'llaniladigan interfaol metodlar o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Xususan:

1. "Savol-javob" va "bahs-munozara" metodlari orqali o'quvchilar o'z fikrini asoslab berishga o'rganadi;

2. "Rolli o'yinlar" orqali turli ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirish imkoniyati yaratiladi;

3. "Guruhli ishlar" esa o'quvchilarning hamkorlikda qaror qabul qilish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Masalan, biror musiqa asarini tahlil qilish jarayonida o'quvchilar guruhlariga bo'linib, asarning mazmuni, kayfiyati va g'oyasi haqida fikr almashadilar. Bu esa ularning muloqot madaniyatini oshiradi. Uchinchidan, musiqa asarlarini tinglash va tahlil qilish o'quvchilarda empatiya va estetik tafakkurni rivojlantiradi. Turli janrdagi asarlarni tinglash orqali o'quvchilar inson hissiyotlarini chuqurroq anglay boshlaydilar. Masalan, lirik asarlar orqali ular nozik his-tuyg'ularni, marş yoki vatanparvarlik ruhidagi kuylar orqali esa ijtimoiy birdamlik va jamoaviylikni his qiladilar. To'rtinchidan, zamonaviy ta'lim sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish musiqa darslarini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi. Multimedia vositalari, audio va video materiallar, interaktiv dasturlar o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi hamda ularni faol ishtirok etishga undaydi. Masalan, turli xalqlarning musiqa madaniyati bilan tanishish orqali o'quvchilarda bag'rikenglik va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari rivojlanadi.

Beshinchidan, musiqa ta'limida ijodiy faoliyat (improvizatsiya, qo'shiq yaratish, ritmik mashqlar) o'quvchilarning mustaqil fikrlash va o'zini ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu jarayon o'quvchilarda o'ziga ishonchni oshiradi va ularning ijtimoiy faolligini kuchaytiradi.

O'tkazilgan pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, musiqa darslarida yuqoridagi metod va yondashuvlardan tizimli foydalanish o'quvchilarning:

1. jamoada ishlash qobiliyatini;

2. muloqot madaniyatini;

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. ijtimoiy moslashuvchanligini;

4. o'zaro hurmat va hamkorlik darajasini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda musiqa ta'limi o'zining emotsional-estetik xususiyati, jamoaviylikka asoslanganligi va ijodiy yo'naltirilganligi bilan muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, musiqa darslarini maqsadli va tizimli tashkil etish orqali o'quvchilarda kommunikativ kompetensiya, hamkorlik, empatiya, ijtimoiy faollik va muloqot madaniyati samarali shakllanadi. Ayniqsa, interfaol metodlar, jamoaviy ijodiy faoliyat va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bu jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, musiqa ta'limi o'quvchilarning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga xizmat qilib, ularning jamiyatga muvaffaqiyatli moslashuvi, ijtimoiy munosabatlarda faol ishtiroki hamda kelajakdagi kasbiy faoliyatida zarur bo'lgan muhim kompetensiyalarni egallashiga zamin yaratadi. Kelgusida musiqa ta'limi orqali ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishning yangi pedagogik texnologiyalarini ishlab chiqish, amaliy tajribalarni kengaytirish va ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2012.
5. Musurmonova O. Pedagogik kompetentlik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
6. Abduqodirov A.A. Axborot texnologiyalari va ta'lim jarayoni. – Toshkent: Fan, 2013.
7. Asqarova S.M. Musiqa o'qitish texnologiyalari va loyihalash. Qo'qon; 2024
- Kabalevskiy D.B. Musiqa tarbiyasi metodikasi. – Moskva: Prosveshcheniye, 1989.
8. Asafyev B.V. Musiqa shakli haqida. – Moskva: Muzyka, 1971.
9. Vygotsky L.S. Psixologiya rivoji va ta'lim. – Moskva: Pedagogika, 1991.
10. Hargreaves D.J. The Social Psychology of Music. – Oxford: Oxford University Press, 1999.